

**MEMÒRIA DE LA RECUPARACIÓ D'UN BLOC
DE MARGUES AMB LES RESTES DE UN
PALEOTÈRID A MUNTANYOLA (OSONA)**

Per Àngel Galobart Lorente

Febrer 1999

Introducció

La present memòria correspon a les restes recollides en uns derrubis propers a la localitat de Muntanyola (Osona). La actuació es va realitzar el novembre del any 1996, i durant aquest dos anys ha estat en espera de la seva restauració. Degut a la falta de presupost per la preparació i havent passat els dos anys preceptius de plaç que otorga el permís per l'estudi i realització de la memòria, aquesta es realitza amb el material encara incrustat a la pedra amb les limitacions que això pressuposa.

Situació geogràfica

L'avís de l'existència de les restes del vertebrat varen ser donades pel secretari de l'ajuntament de Muntanyola, al observar entre els derrubis deixats per unes obres, restes que podrien correspondre a elements cranials de un vertebrat.

El abocador de runes improvisat es troba al costat de la carretera que porta al nucli de Muntanyola, es per això, i degut a que no s'ha pogut esbrinar el lloc d'origen de les restes que donem com a situació geogràfica aquest punt.

El bloc recuperat amb les restes del paleotèrid te unes mides de 60x55x30 centímetres.

Situació geològica

Per les mateixes raons que exposem en el apartat anterior, no podem saber exactament la cronologia de les restes. Tot i això si que podem fer una aproximació al contexte geològic degut al fet de que per la sedimentologia del bloc es dedueix una procedència propera al lloc de trobada. Muntanyola es troba just en el trànsit entre el Eocè superior i l'Oligocè inferior, tenint molt a prop la localitat amb microfòsils de Sant Cugat de Gabadons, que encara es troba en el Eocè superior.

Tant el jaciment de Sant Cugat de Gabadons com el de Muntanyola es troben en l'anomenada Conca de Moià. Aquesta conca esta datada en el Lattorfia superior que correspon a una edat de Priabonià (mes/menys 35 milions d'anys).

A nivell bioestratigràfic la MP 19. El llistat faunístic d'aquesta localitat és el següent (Checa i Casanovas, 1990):

Marsupials

Peratherium sp.

Primats

Pseudoloris reguanti

Necrolemur sp.

Microchoerus ornatus

Rosegadors

Pairomys crusafonti

Theridomys golpei

Pseudoltinomys cuvier

Elfomys cfr. *nanus*

Gliravus sp.

Artiodàctils

Moiachoerus simpsoni

Dichodon cfr.

Dichodon cervium

Xiphodon gracile

És destacable en la aquesta llista l'absència de Perissodàctils en la conca de Moià, de forma que el present fòssil correspon a un nou taxó per aquesta conca de l'Eocè superior.

Actuació

El permís d'actuació sobre les restes de Muntanyola va ser concedir pels dies 18 de novembre fins a 31 de desembre. La actuació va consistir en la càrrega del bloc de margues amb els fòssils en el vehicle del Institut de Paleontologia (Foto 1) i una observació de la resta de blocs dipositats en el abocador improvisat.

El material es va començar a restaurar per l'autor de la memòria però degut als compromisos pròpis i al fet de que la restauració no està inclosa dins de les tasques a desenvolupar en el decurs de les actuacions d'urgència, es va deixar en llista d'espera en el taller de restauració de l'Institut

de Paleontologia "M. Crusafont". Malhauradament el volum de feina acumulat en el nostre centre ha fet del tot impossible efectuar aquesta restauració, de forma que la feina desenvolupada fins el moment nomès ha permès una identificació preliminar de l'espècie, restant la major part dels fòssils inclosos en el sediment (Foto 2).

El material identificat correspon a dues mandíbules (Foto 3), la branca esquerra conserva el caní, els tres premolars i dos molars; la dreta conserva els tres premolars i el primer molar.

Dels maxilars es conserven un fragment de maxilar esquerre amb les dents premolar 3, premolar 4 i molar 1 més les arrels del premolar 2. De la banda dreta s'ha recuperat un premolar 3 aïllat i un fragment de maxilar amb els molars 2 i 3 (Foto 4, Il.lustració 1).

Així mateix s'observen diversos elements pertanyents al crani, però que es troben molt malmesos sent impossible una determinació anatòmica concreta.

Il·lustració 1: dibuix del crani de *Palaeotherium*, il·lustració del segle passat. En ella s'observen el premolars i molars superiors.

Sistemàtica

El perissodàctils formaren una variada fauna durant el paleògen, sent el grup dominant, al menys en quant a espècies fòssils recuperades. Durant el paleocè es contabilitzen 17 famílies, en tant que actualment només en resten quatre (èquids, tapirs, rinoceronts i hiràcids) amb un total de 27 espècies.

Clàssicament els perissodàctils formen dos superfamílies exclusivament fòssils: el Paleohípid (Equioidea) i els tapiroides ("Ceratomorpha"), grup en el que queden inclosos els tapírids i els rinocerontids. Algun autor (Remy, 1967) reuneix totes les formes europees de Paleohípid en una mateixa família que es la *Paleotheridae*, tot i que la discussió de les relacions filogenètiques d'aquest grup continua actualment (Checa, 1995).

Durant el eocè superior (zones MP 17-20) del gènere *Palaeotherium* queden les següents espècies: *P. magnum*, *P. medium* (ques subsisteix fins i tot fins la MP 21, després de la

denominada Grand Coupure), *P. curtum*, *P. crassum* (que nomès es troba en les zones MP 18 i MP 19) i *P. crusafonti* que nomès s'ha trobat al jaciment de Roc de Santa.

Les mesures realitzades en les dents mandibulars (Taula 1) i maxilars (Taula 2), així com la morfologia general de les dents ens permeten realitzar una adscripció provisional del material a l'espècie *Palaeotherium magnum*.

	Longitud	Amplada
Premolar 2	16,2	-
Premolar 3	18,9	-
Premolar 4	18,9	-
Molar 1	21,8	9,7
Molar 2	25,2	9,4

Tabla 1: mesures de les dents de la mandíbula esquerra del *Palaeotherium magnum* de Muntanyola (en mm.)

	Longitud	Amplada
Premolar 3 esquerra	16,2	18,3
Premolar 4 esquerra	20,2	22,2
Molar 1 esquerra	-	-
Premolar 3 dreta	16,7	17,3
Molar 2 dreta	28,1	30,4
Molar 3 dreta	24,5	27,7

Tabla 1: mesures de les dents maxilars *Palaeotherium magnum* de Muntanyola (en mm.)

Il.lustració 2: reconstrucció del *Palaeotherium magnum* (Dibuix de Mauricio Antón, del llibre Memoria de la Tierra)

Referències

- Agustí, J i Antón, M (1997): Memoria de la tierra. Sdicionos del Serbal. 157 pp.
 Checa L. i Casanovas M^{al}. (1990): El Eoceno español: los yacimientos y sus faunas. Paleontologia i Evolució. 23 (1989-1990), 17-39 .

Checa L. (1995): Los perisodáctilos (Ungulata, Mammalia) del Eoceno catalán. Tesis Doctoral. Departamento de Biología Animal, Facultad de Biología, Universidad Central de Barcelona.

Tomol. 383 pp.

Checa L. (1997): Los perisodáctilos (Ungulata, Mammalia) del Eoceno catalán. *Paleontologia i Evolució*. 30-31, 149-234.

Remy, J.A. (1967): Les paleotheridae (Perissodactyla) de la faune de Mammiferes de Fons 1 (Eocene superieur). *Palaeovertebrata*, vol 1, fasc 1, 1-46.

Foto 4

Foto 3

Foto 2

Foto 1

